

ADVENT

Nagy házban pedig nemcsak arany- és ezüstedények vannak, hanem fából és cserépből valók is; és azok közül némelyek tisztességre, némelyek pedig gyalázatra valók. Ha tehát valaki magát ezektől tisztán tartja, tisztességre való edény lesz, megszentelt, és hasznos a gazdának, minden jó cselekedetre alkalmas.

2Tim 2,20-21

Ádvent az-az időszak amely mindig különösen ráirányítja figyelmünket Jézus Krisztus második eljövételére. Fontos, hogy ez az esemény friss maradjon bennünk, mert csak így tudunk idejében és megfelelő módon felkészülni a vele való találkozásra. Akkor tudniillik, amikor Jézus dicsőségben megjelenik, már nem lesz többé lehetőség megtérésre.

Az Ő megjelenésekor egyetlen dolog lesz fontos mindenkinek a jövőjét illetően: Jézussal járta-e ennek a földi életnek az útját, vagy nélküle. Ott már nem lehet vele kapcsolatot találni. Vagy ahogy Jézus mondta: hitt-e valaki Őbenne, vagy nem. Nehogy úgy járjunk, mint Noénak a kortársai, akikről Jézus azt mondta: "ettek, ittak, házasodtak, és nem vettek észre semmit, mígnem eljött az özönvíz, és mindent elpusztított."

Ebben az ádventi időben mindenképpen szükséges, hogy biztosítsunk magunknak egy kis csendet, és válaszoljunk becsületesen ilyen kérdésekre: Mivel töltöm én tulajdonképpen ezt a rövid földi életet? Csakugyan olyan fontos minden, amit annak tartok? Nem maradnak ki esetleg igazán lényeges dolgok az életünkből? Milyen célok vonzanak, milyen rugók mozgatnak?

Pál apostol alapigénkben egy képpel szemlélteti azt, hogy mi az ember Istentől kapott rendeltetése. Azt mondja: egy nagy házban sokféle edény van, de egyáltalán nem az a fontos, hogy melyiket miből készítették, aranyból, ezüsből, cserépből, fából, még csak nem is az a fontos, hogy melyiket mire használják, hanem az, hogy mindegyik hasznos legyen a gazdának. Ez a fő szempont: hasznos-e a gazdának?

Ezt a három szót szeretném most nagyító alá tenni: mit jelent a Szentírás szellemében ez, hogy valaki hasznos-e a Gazdának?

Ennek alapján négy egyszerű gondolatot szeretnék elsorolni.

1. Az első, hogy ne felejsük el, és ez ádventi gondolat, hogy ennek a világnak van gazdája, és mindannyiunknak is van gazdája. Az az Úr Jézus Krisztus, akinek adatott minden hatalom mennyen és földön. Ő az Úr e felett a világ felett.

Jézus Krisztus tehát Ura ennek a világnak. Akkor is, ha sokszor olyan kétségbeesetten zajlanak az események körülöttünk, hogy úgy véljük, nincs gazdája ennek a világnak. Vagy már-már attól félünk, mivel a gonoszság megsokasodik, hogy talán maga a gonosz irányít itt mindent.

Sokan meg amiatt kételkednek Jézus gazda voltában, hogy nem látják Őt. Ugye, hogy mindenre kiterjed a mi Urunk figyelme, és ezért mondja a példázatban: a gazda elutazott. Ő is elutazott most. Felment a mennybe és onnan jön el majd ítélni élőket és holtakat. De így is lát mindent, ami itt történik, mégpedig gazdaszemmel látja. És lát mindent, amit mi személy szerint is teszünk vagy elmulasztunk, vagy akár csak titkon gondolunk. Amikor Ő dicsőségesen visszatér, mindenért számot kell adnunk.

Hinni azt jelenti, hogy a hívő Jézus jelenlétében él. Tudja, hogy igaz, amit Ő ígért: veletek vagyok minden napon a világ végezetéig. Akkor is, ha nem látjuk Őt. A

Péter levelének az elején olvastuk nem olyan régen, hogy akiben, ha nem látjátok is, hisztek, és akit, ha nem láttok is, szerettek. Éppen ezt jelenti hinni. És azt, hogy azt végzem, amivel Ő bízott meg, és ugyanakkor - Pál apostolt idézem - "vagyva várjuk az Ő megjelenését." Tudatosan készülünk a vele való találkozásra.

Ez ádventi evangélium: Jézus ennek a világnak a gazdája, láthatatlanul bár, de jelen van, és a hívők az Ő jelenlétében élhetnek.

2. A második az, hogy ez a gazda ennek a világnak a tulajdonosa is. Az Úr e föld, és minden, ami azon van. Minden az Ő tulajdona. A hívő ember tudja, hogy mi is. Drága áron váltott ki minket a bűnnek a rabságából. Nem a maga ura az ember. Ez azonban azt is jelenti, hogy nincs kiszolgáltatva senkinek. Az ő tulajdonosa, gazdája vigyáz rá. De azt is jelenti, hogy az ő Ura parancsol. Neki pedig nagy kiváltsága és lehetősége, hogy engedelmeskedjék neki.

3. A gazda tehát tulajdonos is. És mint gazda, és mint tulajdonos, minden szolgálójának ad valami szép feladatot. Nem kötelező ezeket a feladatokat végrehajtanunk. Lehet úgy is lezavarni egy életet, hogy fűtül valaki arra, hogy a gazdának mi a szándéka vele. Függetleníti magát tőle. Ez a bűnbe esett embernek az állapota. Maga szervezi meg az életét. Isten nélkül is el lehet tölteni ezt a földi életet. Isten nélkül is lehet tevékenykedni, lehet sok jót is tenni, de az ilyen emberekben mindig ott marad egy hiányérzet: nem tudom, hogy a helyemen vagyok-e, és vajon érdemes volt-e élni? Megvalósítottam-e azt, amit meg lehetett és meg kellett volna valósítanom?

A hívő azt kérdezi: Uram, mire való vagyok én? Mire teremtettél? Mire akarsz te használni?

4. A negyedik, amiről részletesebben szeretnék beszélni, az lesz alkalmas eszköz Isten kezében, akinek valóban ez a legfőbb célja, hogy hasznos akarok lenni a gazdának. Akinek egyáltalán van már gazdaképe, aki függ, és függni akar ettől a gazdától, és mindennél fontosabb a számára, hogy neki legyen hasznos. Ez teljes életprogram. És ebből sajátos életszemlélet, biblikus világnézet és krisztusi erkölcsiség, életvitel fakad.

Mi kell ahhoz, hogy valakinek ez legyen a legfőbb célja: hasznos akarok lenni az én gazdámnak?

Ez már a keresztyénség magasabb iskolája. Itt már az a teljes belső azonosulás szükséges, amikor a megváltott, bocsánatot nyert bűnös egészen eggyé akar válni az őt szerető Istenével. Amikor egészen magáévá teszi Isten céljait. Amikor mindenben egyetért Istennel. Különösebb magyarázat nélkül is, előre ígént mond Isten akaratára. Amikor kész mindenben engedelmeskedni neki. Abban is, amiben talán nem könnyű. S mindezt önként, örömmel, mert Isten soha, semmire nem kényszerít bennünket.

Persze ahhoz, hogy valaki lélek szerint, bensőleg, maradék nélkül azonosuljon gazdájával, Istennel, ahhoz ismerni kell Őt. Ha nem ismerem, ki a gazdám, nehéz benne bízni. Addig csak maradnak a kérdések, hogy vajon megbízhatom-e benne? Vajon bizonyos-e az, hogy mindig jót akar nekem? Vajon szeret-e engem? Bebizonyította-e, hogy szeret? Bebizonyította! Csak egy ígét hadd olvassak, mert ezt frappánsan fogalmazza meg a János első levele 4. rész 9-10. verse: "Az által lett nyilvánvalóvá az Isten szeretete bennünk, hogy az Ő egyszülött Fiát elküldte az Isten e világra, hogy éljünk általa. Nem abban van a szeretet, hogy mi szerettük Istent, hanem hogy Ő szeretett minket, és elküldte az Ő Fiát engesztelő áldozatul a mi bűneinkért." Nem az az Isten irántunk való szeretetének a bizonyítéka, hogy ha

hiszünk benne, minden jól fog menni, hanem ez az objektív, történelmi bizonyítéka az Ő szeretetének, hogy az Ő Fiát elküldte erre a világra. Ez történt meg az első ádventben, az első karácsonykor, és áldozatul adta a mi bűneinkért.

Aki ismeri a gazdát, az aztán egészen reá bizza magát. Az érti, hogy mire gondolt Jézus, amikor ezt mondta: *"Aki én utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel az ő keresztyét, és úgy kövessen engem."* Aki utána akar nézni, annak nem kell megtagadnia magát. Aki az Ő dolgairól akar elmélkedni, annak sem kell megtagadnia magát. De aki menni akar Ő utána, aki mindig az Ő közelében akar maradni, aki semmiért nem adja oda ezt a vele való közösséget, annak meg kell tanulnia megtagadnia magát.

Az ilyen szolga viszont mindenre kész a gazdájáért, mert szereti. Ez a szeretet az alapja ennek a közösségnek. Az ilyen hívő már nem egy tant akar csupán elsajátítani, nem egy intézményhez akar tartozni, még csak nem is valamiféle magasabb erkölcs szerint óhajt élni, hanem legfőbb célja Isten dicsőítése, leghőbb vágya, hogy Isten terve valósuljon meg az életében, és ennek mindent radikálisan alárendel. Minden vágyát, az elképzeléseit, a kényelmét, a gondolatait, a teljes akaratát. Valóban ez lesz egyetlen motivációja az ilyen hívőnek: hogyan lehet hasznos a gazdának. Annak a gazdának, aki előbb szeretett minket, mint ahogy mi egyáltalán hallottunk róla. Aki önmagát adta érettünk, aki kezébe vette a mi üres edény életünket, és használni akar valami szépre. Teljesen mindegy, mire, csak hogy Ő használjon, az Ő kezében maradjon az életünk.

Ezt a szemléletet a világ örülségnek tartja. Valaki egyszer azt mondta: ez tragédia! Így feladni magunkat? Hova lesz az önmegvalósítás? A hívő azonban tudja, hogy éppen ez az életünk kiteljesedése. Mert így válik az ember azzá, akinek Isten teremtette. Ezek az emberek boldogok a nehézségek között is. Ők azok, akik elégedettek és hálások sokféle próba között és a szerényebb anyagiak mellett is.

Azonkívül ez a teljes önátadás különös szabadságra segíti el az embert. Szabad lesz másoktól, önmaga kívánságaitól és a körülményektől. Nem érdekli, ki mit szól hozzá, mert csak a gazdára van tekintettel. Lesz ereje, hogy ne engedjen a saját kívánságainak, hiszen a gazda kívánsága felette áll mindennek. Nem a körülményektől függ az, hol könnyebb, hol nehezebb engedelmeskedni a gazdának, hanem attól függ az engedelmessége, hogy minden körülmények között hasznos akar lenni az ő gazdájának.

Erre csak az képes, akiben a gazda iránti szeretet és hála ott van. Aki Istennek a Jézus Krisztusban megjelent érthetetlen és végtelen kegyelmét nemcsak megcsodálta, hanem hittel megragadta, elfogadta. Naponta megköszöni és abból él. Ehhez a vele való személyes kapcsolat kell feltétlenül. És kétségtelenül van érzelmi töltése is ennek a hitbeli kapcsolatnak.

Nem véletlenül mondta Isten az Ő választott népének, hogy a legfőbb parancs ez: *"Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből és minden erődből."* Aztán szeretni fogod a felebarátodat is, mint magadat. És nem véletlenül ez, hogy hűsvét után Jézus Pétertől csak ezt kérdezte, de azt háromszor: szeretsz-e engem? És nem véletlenül, hogy a dicsőséges Krisztus a bajba került Efézusi gyülekezetnek ezt írja: *"Az a baj, hogy elhagytad az első szeretetedet. Térj meg ebből az állapotodból, és az előbbi cselekedeteket cselekedd."*

Aminek ez a szeretet az alapja és forrása, ott könnyű engedelmeskedni, és ott egyre magától értetődőbb lesz a hívő számára, hogy engem csak az érdekel, hogy hasznos vagyok-e a gazdának.

Ezért őrzi meg magát tisztán - mert erről is olvastunk itt. Ezért törekszik a szent életre. Ezért él fegyelmezett életet a hívő. Ez nem öncél és nem önsanyargatás, hanem éppen ennek a célnak az érdekében történik, hogy hasznos lehessen a gazdának.

Ki hasznos és ki nem hasznos? Csak néhány példát említek, hogy ugyanarra gondoljunk.

A képmutató vallásos ember, akinek kettős élete van, nem hasznos, mert botránkoztat másokat, és miatta káromoltatik az Isten neve a pogányok között. Aki kész szívesen szolgálni másoknak Isten parancsára, az hasznos, mert látván az emberek az ő cselekedeteit, dicsőíteni fogják az ő menyeyi Atyját. Aki ítéletet másokat, az nem hasznos. Aki nagy szeretettel megint azt, aki eltévelyedett, és visszasegíti a keskeny útra, az hasznos. Aki jól megmondja a magát, nem hasznos. Aki helyén mondott ígét kér el a gazdától és adja tovább annak, akinek arra van szüksége, az hasznos.

Isten nem nagy teljesítményeket vár tőlünk, hanem azt, hogy azt tegyük végre, amivel Ő megbízott. Miközben a napi kötelességünket elvégezzük, a munkánkat folytatjuk, és mindazt tovább is tesszük, amit kell egy magunkfájta embernek, aközben mindennek felett ott lebeg ez: vajon mikor mi az én gazdám akarata, kívánsága, mikor hogyan leszek neki hasznos.

Azt szeretném mondani végül, hogy ha valaki úgy érzi most, hogy ő haszontalan, ne keseredjen el, mert válhat még nagyon hasznossá Isten kezében. Filemon megszökött rabszolgájáról, Onézimusról írja Pál apostol, hogy haszontalanná vált, de most, hogy megismerte az Úr Jézus Krisztust, igen hasznos lett nekem is, meg az lesz majd neked is.

Aki az Úr Jézus Krisztust szív szerint megismeri, urának elismeri, az haszontalan szolgából hasznossá lesz.

Aki pedig csendesesen megállapíthatja, hogy Isten engem használ, én hasznos vagyok, az ne bizza el magát, és el ne felejtse, hogy az mindig a kegyelemnek a csodája. Isten kegyelme az, hogy kézbe vesz és használ bennünket.

Alapigénk utolsó szavai így hangoznak: ... az ilyen ember *"minden jó cselekedetre alkalmas lesz."* Ez már majdnem maximalizmus: Minden jó cselekedetre alkalmas lesz... Persze, mert a jó cselekedeteket is Isten készíti el a benne hívőknek, akik kegyelmet nyertek tőle. Az Efézus 2,10-ben olvassuk ezt, hogy arra teremtett minket, hogy az általa nekünk elkészített jó cselekedeteket végezzük, miután tőle kegyelemből üdvösséget kaptunk. Ha valakinek ez a szempontja, hogy hasznos legyen a gazdának, magától értetődik, hogy észre veszi a számára elkészített jó cselekedeteket. Azonnal munkához lát ott, ahol neki valamit tennie kell, és nem fontoskodik ott, ahol nincs számára elkészített jó cselekedet. De ehhez is az kell, hogy valóban ez legyen az őszinte célja: hasznos akar lenni a gazdának.

Láttuk tehát, hogy ennek a világnak van gazdája, és ez a helyettünk meghalt Jézus Krisztus. Ő a tulajdonos is, aki mint Úr, parancsol, és nagy kiváltság, hogy engedelmeskedhet a hívő neki. Minden szolgájának készített valami feladatot. Minden edényt valamilyen célra készítettek. Kérdés, hogy tudatosan törekszünk-e arra, hogy hasznosak legyünk a gazdának, vagy pedig akadékoskodunk, késleltetjük, nehezítjük az Ő munkáját.

Ehhez ismerni kell a gazdát, vagy egyre jobban meg kell Őt ismernünk. Növekedni kell az iránta való szeretetben, és akkor elsegít minket erre a szabadságra, amiről szó volt. Az Ő kegyelme használ minket mások javára, sokszor úgy, hogy észre sem

vesszük, és ez az igazi, amikor már egészen odaadta magát valaki az Ő kezébe. Ámen.

A REFORMÁCIÓ

A reformáció a 16. században, Nyugat-Európában a katolikus egyház hibáinak bírálataival és hibáira való reakcióként indult mozgalom. A 15–16. századokban végbemenő gazdasági, társadalmi és politikai változások, a reneszánsz és a humanizmus eszméinek elterjedése következtében megváltozott a vallással kapcsolatos magatartás. Egyre fokozódott a katolikus egyház bírálata. Luther Márton először az általa megfogalmazott 95 tézissel hívta fel a figyelmet a hibákra (1517. október 31-én kiszégezte követeléseit és tanításait a wittenbergi kolostor kapujára), majd fokozatosan távolodott el a római vezetéstől. Ezzel egy időben Ulrich Zwingli, majd Kálvin János Svájcban is elindította új, független vallási mozgalmát. E mozgalmak tagjait a pápasággal szembeni tiltakozás („protestálás”) miatt protestánsoknak nevezték, a kereszténységnek ekkor kialakuló nagy ága a protestantizmus. A reformáció egyes irányzatainak szétválása a különböző protestáns egyházak, felekezetek kialakulásához, majd megerősödéséhez vezetett. Ezek közül az evangélikus egyház (más néven lutheránus egyház) és a református egyház a legismertebbek. Befolyása megtartása érdekében a katolikus egyház az ellenreformációval válaszolt.

A reformáció kezdete

A nyugati uralkodók már nem fogadták el az egyház abszolút és egyetemes hatalmát. A nemesség az egyházi vagyon megszerzésére törekedett. A polgárság bírálta a klérus romlottságát és megvetette a tudatlanságot. A kutatás szabadsága, a felvilágosodás szelleme és az emberről alkotott új felfogás ellentétbe került a katolikus egyház akkori felületes és babonás szempontjaival.

Előzmények

Az egyháztörténetben a reformáció azon világtörténelmi események egyike, amelyek hatása az újabbkori műveltség minden ágában kisebb-nagyobb mértékben felismerhető, s melyek nemcsak az egyházi, de a politikai élet körében is jelentős változásokat idéztek elő. A világ fejlődésének több fontos tényezője, egymással szoros együttműködésben indította be ezt a folyamatot. Ilyen tényezők voltak a könyvnyomtatás feltalálása, a nagy földrajzi felfedezések, a világnézet bővülése, de mindennél fontosabb volt a tudományok és művészetek 15. századi újjáéledése. Az egyházi reformok igényét a középkori eretnekmozgalmak és a kolduló szerzetesrendek alapítása már korán jelezte. Fontos szerepet játszott a folyamatban a konstanzi és a baseli egyetemes zsinat, amelyeken a katolikus egyház főpapjai és hittudósai erélyesen kiálltak az egyház megreformálásának fontossága mellett. A John Wycliffe és Husz János által hirdetett vallásjavítási tanok szintén igen nagy hatással voltak a vallásos alapeszmék átalakítására.

Luther 95 tétele

Luther Márton Ágoston-rendi szerzetes 1517. október 31-én Wittenbergben kiszögezte a vártemplom kapujára, 95 pontból álló vitairatát, amelyben közhírré tette saját álláspontját, hitet téve az egyedül hit általi üdvözülés tana mellett, és

elítélve a búcsúcédulák (feloldozó levelek) árusítását. A tételeknek rendkívüli hatása volt: futótűzként terjedtek a Német-római Birodalomban, és számtalan hívet szereztek maguknak.

A reformáció a német területeken

A németországi belső helyzet egyre fokozta az elégedetlenséget. Miközben a gazdagok és a szegények közti különbség folyamatosan növekedett, a kismesség fokozatosan elvesztette birtokait és tekintélyét. Kárpótlás reményében a lovagok emelték a jobbágyaikra kivetett adók és más hűbéri kötelezettségek mennyiségét, ez viszont a parasztság elszegényedéséhez vezetett. Ezzel magyarázható, hogy a 15. század végén egymást érték a parasztfelkelések.

A lutheránus mozgalom

A Luther Márton által kezdeményezett mozgalom elveit mindenki saját érdekében értelmezte. Az elszegényedett kismesség abban reménykedett, hogy megkaparinthatja az egyház javait. A parasztság Luther prédikációiban a társadalmi elégedetlenség elleni lázadásra való biztatást látta. Luther tanai Észak- és Kelet-Németország elszegényedett vidékein nagy visszhangra találtak. A kor egyik legkiválóbb tudósa, Philipp Melancthon támogatásával, Bölcs Frigyes szász választófejedelem védelmezésével, a német nép rajongó tiszteletétől övezve, folyamatosan egyre növekedett a reformáció ügyének elkötelezett, befolyásos hívek száma, a nemesség jelentős része, elsősorban Sickingen gróf, Schaumburg és Hutten, teljes körű támogatását fejezte ki. I. Miksa német-római császárnak sem állt hatalmában a mozgalom letörése, bár ő ezt nem is akarta, sőt egy ideig olyan tervet dédelgetett, hogy magát egy önálló német egyház fejévé választatja.

Azokban a német államokban, ahol a lutheri eszmék elterjedtek, az egyház és a hit a világi hatalom ellenőrzése alá került. Az egyházi hierarchiát felszámolták. Megszüntették a kolostorokat, az egyház javait pedig kisajátították. Ilyen módon, a Német Lovagrend birtokainak szekularizálásával lett 1525-ben Poroszország hercege Brandenburgi Albert, a lovagrend korábbi nagymestere.

A reformáció már az 1520-as évek első felére a lakosság jelentős többségének támogatására tett szert Pomerániában, Livóniában, Sziléziában, Poroszországban (az ezt kormányzó Brandenburgi Albert példájára és ösztönzésére), Mecklenburgban, Hessenben és a szász választó-fejedelemségben; valamint a birodalmi szabad városok egy része is (Nürnberg, Augsburg, Frankfurt, Strasbourg) szakított a régi egyházzal.

A német államok egy részében azonban a fejedelmek elutasították a reformátorok követeléseit. Németalföldön két szerzetest megégettek a lutheri tanok hirdetéséért (1523). Bécsben, Münchenben, Kölnben és más városokban is vetettek embereket máglyára vagy fejeztettek le. Az ilyen erőszakos cselekmények azonban inkább elősegítették, semmint korlátozták volna a reformáció terjedését. A reformátorok egyházi vagyon elleni támadásai, valamint Luther eszméi a hit szabadságáról mélyen hatottak a parasztságra, amely ettől kezdve egyre erőszakosabban adott hangot elégedetlenségének. Svábsországban és Tübingiában kastélyokat és kolostorokat gyújtottak fel. Az 1525-ös parasztfelkelés idején a vallásos reformációt felváltotta a népi reformáció. A fejedelmek zsoldosereget vetettek be a felkelők ellen, ideiglenesen helyreállítva a rendet.

Zwingli irányzata

Ulrich Zwingli Svájc németlakta részén élő pap volt, aki Lutherrel egyidőben lépett fel az egyházi reformokért. 1519-ben a zürichi főtemplom lelkésze lett. Miután 1523-ban eretneknek nyilvánították, a zürichi városi főtanács 600 egyházi és világi személy részvételével nyilvános vitát hirdetett Zwingli és ellenfelei között. A konstanzi püspök képviselője itt Zwingli tételei ellenében csupán a hagyomány és a zsinatok tekintélyét állította szembe, ezért a főtanács Zwinglit nyilvánította győztesnek. Egy újabb győztes vita eredményeként végül teljes győzelmet aratott Zwingli tanítása. A templomokból a képeket, szobrokat, oltárokat eltávolították, majd a misét eltörölték, és helyette az úrvacsorát fatányérokra és fakupákból két szín alatt szolgáltatták ki. Zwingli reformatori tanítása Luther tanaival jórészt egyezett, azonban egyes pontokban voltak közöttük eltérések is. A fő eltérés az úrvacsorai tanára nézve volt, valamint a szertartásokat és az egyházkormányzatot illetően. Zwingli kiküszöbölt az egyházból minden külsőséget, kezdetben még az orgonát is, az egyház legfőbb kormányzó hatóságaként pedig a nép szabad választása folytán létrejött világi hatóságot ismerte el. Prédikációi hatására a reformáció ügye nemcsak Zürichben, de Bernben és a gazdagabb és műveltebb német kantonban is nagy lendületet vett. Az öt szegényebb „öskanton” ugyanakkor határozottan ellenezte minden újítást. 1531-ben háború tört ki a katolikus és a reformokat támogató kantonok között. Az ütközetben a katolikusok győztek, és Zwingli is elesett a csataterén, a reformáció általa megindított svájci térhódítása azonban folytatódott.

A német államok közötti vallásháború

I. Miksa utódja, V. Károly császár megkísérelte visszaállítani birodalmában a katolikus egyház egységét. 1521-ben a wormszi ediktumban elrendelte Luthernek és híveinek a jogközösségből való kitaszítását, Luther írásainak elégetését és a nyomdatérmekek általános cenzúráját. A rendeletet a fejedelmek az 1529-es speyeri birodalmi gyűlésen jóváhagyták. [1] Mivel azonban a német nép jelentős hányada ragaszkodott Luther tanaihoz, amelyek a fejedelmek között is támogatókra leltek, 1530-ban a birodalom politikai-vallási kettészakadása elkerülhetlenné vált. A reformációt pártoló fejedelmek 1531-ben létrehozták a schmalkaldeni szövetséget a császár és hívei (a katolikus "párt") ellen. Évekig tartó feszültség után végül a császár megindította a schmalkaldeni háborút, amely 1547-ben győzelmet hozott számára. Arra azonban már nem volt képes, hogy a reformációval szemben bármilyen eredményt érjen el, mivel gyakorlati hatalommal nem rendelkezett a német államok fölött és valójában a pápával is szemben állt. V. Károly inkább a kompromisszumos megegyezésre törekedett a protestánsokkal, hogy a német egyházat újraegyesíthesse és a saját központi hatalmát megerősítse. Amikor ebben kudarcot vallott, 1552-ben újabb polgárháború tört ki. A császár végül nem akarta hazája, politikája érdekeit tovább kockáztatni a katolicizmus miatt, és 1555-ben, az augsburgi vallásbékében kénytelen volt elismerni a vallásszabadságot Németországban. Mindegyik német tartomány saját fejedelme vallását vehette fel: "Akié az ország, azé a hit." Az alattvalóknak vagy ezt a vallást kellett követniük vagy ki kellett vándorolniuk.

A reformáció Angliában

Angliában, ahol a monarchia és Róma között már régebben jelentkeztek ellentétek, a reformáció hulláma politikai jelleget öltött, VIII. Henrik király nem kívánta kisajátítani az egyházi javakat.

Az ellentét kirobbanására akkor kerül sor, amikor a pápa nem engedélyezte, hogy a király elváljon első feleségétől. VIII. Henrik 1534-ben elfogadtatta a Parlamenttel az Act of Supremacy-t (Egyházfői Határozat), amelynek értelmében ő maga lett a Rómától függetlenedett anglikán egyház feje is. Angliában is megszüntették a kolostorokat, az egyház javait pedig szétosztották a király leghűségesebb nemesei között. Ekkor fordították le a Bibliát angol nyelvre. Említésre méltó fejlemény még, hogy megmaradtak az egyházi dogmák (minden hívő számára kötelező tanítások) és a katolikus liturgia.

A kálvinizmus

Kálvin János (Jean Calvin, 1509-1564) 1535-ben Svájc francia részén, Baselban írta világhírű művét A keresztyén vallás rendszere címmel, amely őt az egész francia reformáció fejévé tette. Életében a latin szöveg 14, a francia szöveg 10 kiadást ért meg. (Magyarra fordította Szenci Molnár Albert, Hanau, 1624.)

1541-től a genfi városi tanács felkérésére a város egyházi életének vezetője lett. Az általa készített egyházi rendszabályzat Genf „egyházi alkotmánya” lett. Felállították a konzisztóriumot (egyháztanács) felerészben egyházi, felerészben világi tagokból. Ez gyakorolta az egyházi hatalmat és közvetlen befolyása volt a város világi igazgatására is. Kálvin betiltotta a hivalkodó, fényűző életmódot, a táncmultságokat, a szerencsejátékokat, bezáratta a színházakat és a kocsmákat. Még az öltözködés és az étkezés szabályait is meghatározta. Ezek megszegéséért szigorú büntetéseket helyezett kilátásba. Ugyanakkor Kálvin kezdeményezésére 3 fakultással 1559-ben megnyitották a genfi Akadémiát, amely tevékenyen hozzájárult a kálvinista teológia tanításához. Genf az irodalmi élet központja lett, ahol egyszerre 30 könyvnyomda működött.

Kálvin fő tanítása a predesztináció, az eleve elrendelés elve. Még az üzleti siker is az eljövendő megváltás jele. Az ember köteles erkölcsös és tevékeny életet élni. Kálvin a reformáció új irányzatát vitte sikerre Genfben, amelynek alapján a református egyházak világszerte ma is működnek. Rendszerét és a református egyházat kálvinizmus néven is szokás emlegetni. Egyetlen más protestáns egyház sem gyakorolt ennél mélyebb és tartósabb hatást a nyugati világra.

A reformáció Magyarországon

A 16. század közepére a lutheri tanok a német lakosság közvetítésével a reformáció Magyarországon is elterjedt, ahol kezdetben főleg a városi polgárság bizonyult fogékonynak a mozgalomra. A szászok, a magyarok és a szlovákok egyaránt megszervezték a Luther Márton tanításain alapuló lutheránus (evangélikus) egyházaikat. A Magyar Királyság három részre szakadása, és a nemzeti újraegyesítő törekvések ugyanakkor kedveztek a reformáció térhódításának a magyarság egésze körében. Az új vallás ettől kezdve a katolikus Habsburgok elnyomó politikájával szembeni „nemzeti ügyé” vált. A reformáció nagy mértékben hozzájárult a magyar nyelv és irodalom kora újkori látványos kibontakozásához is.

A Kárpát-medence lakossága között eleinte Luther tanai domináltak, de hamar ismertté váltak Zwingli és Kálvin nézetei is. Elsősorban a magyar kisnemesség tért

át hamar a kálvinista (református) hitre. Az 1560-as években végül a német és a svájci reformáció hívei a három részre szakadt ország valamennyi részén két külön egyházzá alakultak, és a 16. század második felére már a magyarság túlnyomó része kálvinista lett. A szászok és a szlovákok megmaradtak a lutheránus vallás mellett. A magyarok közül csak a nyugat-dunántúli magyarok maradtak többségükben lutheránusok.

II. Miksa császár (Miksa magyar király) csak külsőleg volt katolikus, de pártolta a reformációt. A Királyi Magyarország főméltóságú, illetve katonai vezetői beosztásába lelkes protestánsokat nevezett ki. Utódja, Rudolf uralkodása kezdetén már csak három magyar főnemesi család maradt a katolikus egyházban, de a köznemesek és polgárok között is csak elvétve akadt egy-két katolikus család. A 16. század utolsó évtizedeiben a legfőbb, országos tisztségeket protestáns főurak viselték. Még a katolikus főpapok közül is többen csatlakoztak a reformáció egyházaihoz.

A török hódoltság alatt álló területeken a török basák nem szóltak bele a keresztények vallási ügyeibe, a lakosság szabadon választhatta meg a vallását. Ez a reformáció gyors térhódítását eredményezte. A magyar kálvinista egyház éppen a török hódoltság alatt álló Debrecenben született meg, amelyet a református magyarok egyik központjaként „kálvinista Róma” néven is emlegettek. A debreceni zsinaton (1567) a Tiszántúl 17 egyházmegyéje ugyancsak a kálvinizmushoz csatlakozott. A török uralom alatti tolnai és baranyai területek a hercegszöllősi zsinaton (1576) döntöttek így.

János Zsigmond erdélyi fejedelem szintén a reformáció hívévé vált, és a kálvinizmus Erdélyben egyenesen az államvallás rangjára emelkedett. Az erdélyi szászok megtartották a lutheránus (evangélikus) vallást, a székelyek és más magyar nemzetiségű protestánsok pedig csatlakoztak a kálvini reformációhoz. A tordai (1563) és nagyenyedi (1564) zsinatokon válnak külön felekezetekké a szászok és magyarok, mindkét csoport saját püspököt is választott magának. A magyarok egy kisebb része a reformáció radikális irányzatát képviselő új unitárius egyházhoz csatlakozott. Az ortodox vallású erdélyi románokat pedig nem érte el a reformáció. Hosszas és kemény viták után az 1568-as tordai országgyűlés négy hivatalos felekezetet ismert el: a kálvinista, a lutheránus, a katolikus és az unitárius vallásokat. Ez az esemény volt a vallásszabadság legelső törvénybe iktatása a világtörténelemben!

A magyar reformációt Dévai Bíró Mátyás munkássága indította el. Az ország három részre szakadása után a reformáció kimagasló vezetői a török hódoltság területén Melius Juhász Péter, Erdélyben a magyarok között Heltai Gáspár, a szászok között Honterus János, a Királyi Magyarország területén pedig Károli Gáspár voltak.

A reformáció Franciaországban

Luther vallási reform tanai már az első években ismertek lettek Franciaországban, ahol a valdensok már több mint 200 évvel korábban ugyanolyan szellemben és irányban működtek, mint a 16. század reformátorai. A kezdettől fogva kegyetlen üldözésük ellenére a protestánsok száma 1558-ra már 400 000-re emelkedett. Első nemzeti zsinatukat 1559-ben tartották, amikor a lutheri iránytól teljes mértékben a genfi reformációhoz csatlakoztak. A Kálvin egyik tanítványa, Chandieau által fogalmazott hitvallást (a Confessio Gallicana-t) fogadták el. Az isteni tiszteletet, egyházfegyelmet és szervezetet illetően teljesen Kálvin szigorú puritán és

presbiteriális elveit vették át. A franciaországi reformátusokat hugenottáknak (Huguenots) nevezték.

A hugenotta egyház története

II. Ferenc uralkodása alatt (1559-60) szigorú rendeleteket hoztak a hugenották ellen. Eszerint amelyik házban református vallási összejöveteleket tartanak, az lerombolandó, az összejövetelen résztvevők halállal büntetendők. Az ezt követő összeesküvés és a kegyetlen megtorlás következtében több egymást követő vallásháború tört ki 1562-1570 között. Végül a hugenották majdnem teljes vallásszabadságot kaptak.

Hogy az örökös belháborúknak véget vessenek és a békét megszilárdítsák, a hugenották vezérének, Navarrai Henriknek eljegyezték a király nővérét. A lakodalmi ünnepség hatodik éjjelén, Szent Bertalan napra virradóra (1572. augusztus 23-24.) váratlanul megkezdődött Párizsban, majd egész Franciaországban a hugenották lemészárlása, amit a történelem Szent Bertalan éjnek nevez. A hugenották nagy veszteségeik dacára ismét fegyverre keltek vallásuk védelmére és mintegy két évtizeden át újabb sorozatos vallásháborúk dúltak az országot. A háborúkat lezáró 1598-as nantes-i ediktum a hugenottáknak, Párizs és más négy nagyobb város kivételével, az egész országban szabad vallásgyakorlást, hivatalviselési jogot biztosított, valamint meghagyta kezükön az eddig birtokolt várakat és erődöket.

XIII. Lajos uralma alatt (1610-1643) ismét veszélyes lett a hugenották helyzete. Richelieu bíboros kancellár váraikat elfoglalta és politikai hatalmukat megtörte.

XIV. Lajos hosszú uralkodása alatt (1643-1715) minden joguktól megfosztották őket. A nantesi ediktumot eltörölte, a dragonyosok erőszakoskodásai, a börtönök és kegyetlenkedések sok ezer hugenottát áttérítettek a katolikus egyházba, még többet – mintegy 3 milliót – Svájcba, Brandenburgba, Angliába való kivándorlásra kényszerítettek. Franciaország területén gyakorlatilag felszámolták a protestantizmust.

A reformáció Európa többi részén

A 16. század során a lutheri tanok alapján álló evangélikus egyház az északnémet területeken kívül a skandináv országokban is egyeduralgó lett. A kálvinizmus ugyanakkor Svájcban, Franciaországon és a Kárpát-medencén kívül elsősorban Németalföldön és Skóciában terjedt el, de Csehországban és Lengyelországban is megalakult a kálvini hitelvek szerinti református egyház.

Az anabaptista mozgalom

Az anabaptizmus a protestáns mozgalmak legradikálisabb változata. Zwackauban, Münzer Tamás vezetésével alakult ki ez az irányzat, melynek képviselői magukat anabaptistáknak, azaz újrakeresztelőknek nevezték. Tagjai csak felnőttként keresztelkedhettek meg, így felelősen dönthettek vallási hovatartozásukról. Az államhatalom megszüntetését és vagyonközösséget követeltek. Támadták a gazdagságot, és Isten birodalmának a Földön történő megvalósítására törekedtek. Társadalmi és gazdasági reformokat hirdettek. (Az őskeresztényi állapot visszaállítását, ahol mindenki egyenlő.) Parasztok tömegei csatlakoztak hozzájuk, ami az 1524-26-os német parasztháborúhoz vezetett, melyet a fejedelmek könnyűszerrel levertek.

Az antitrinitárius mozgalom

Az antitrinitáriusok (Szentháromság-tagadók) tagadták a Szentháromságot, azaz Krisztus isteni természetét és a Szentlélek létezését. Tanításaik szerint Jézus Isten fia volt, de végleg emberré lett, és kereszthalála az emberi áldozatvállalás példája. Demokratikus elveik miatt a kálvinistákhoz álltak közel, de tagadták a predesztinációt. Legjelentősebb képviselőjük a spanyol orvos Szervét Mihály volt. Szervét az inkvizíció elől Genfba menekült. Hitvitát folytatott Kálvinnal, de mivel Isten hármasságának kérdésében nem tudtak megegyezésre jutni, a genfi nagytanács Szervétet börtönbe vetette, majd kivégeztette. Szervét tragédiája mutatja, hogy az újító gondolatoknak, ha egyházzá szerveződtek, meg kellett magukat védeni a régi és a születő új tanokkal szemben is.

Unitárius vallás

Az üldözött antitrinitáriusok Lengyelországban és Magyarországon letek menedéket. Az Erdély területén élő Szentháromság-tagadók mérsékelt irányzatából szerveződött meg az unitárius egyház. Alapítója Dávid Ferenc.

THE HUNGARIAN REFORMATION

By Chris Richards

With the rise of Islam very much in the news, the history of the Reformation in Hungary makes an interesting study. The Church there not only had to contend for the faith against Roman Catholicism but also against the Islamic Turks who invaded Hungarian territory. The Christian can learn much from the history of the Church in Hungary. For the greater part of its existence it has been oppressed and persecuted. Rome, Islam, or Communist persecutions have never totally destroyed Gospel witness in Hungary.

It is also fitting that the Reformation story be retold in this year of 2006, as this year marks special anniversaries for Stephen Bocskay, sometimes known as the Hungarian Oliver Cromwell. Bocskay was born in 1556 and died by poisoning in 1606. He is commemorated on the International Reformation Monument in Geneva, towards the erection of which the Hungarian Reformed Church contributed one of the largest sums of money. Only the Church of Scotland contributed more. Despite the Reformed Church of Hungary claiming over two million adherents, Hungary is often regarded as a wholly Roman Catholic country.

The Early Days

The Gospel was planted among the Magyar peoples who settled in Hungary from Asia by Cyrillus. The rise of the Papacy affected Hungary as it did in all other places where Rome usurped local churches. By the time of the Reformation, Hungary had 150 so-called Holy Places. "Miracles" were commonplace yet the morality of the country was very low.

The preaching of John Huss in Prague affected many students from Hungary who were studying at Prague University. However, it was not until a century later that the populace were reached with the Gospel. Luther's protest against the sale of indulgences in 1517 opened the way for the Hungarian Reformation. Many

Germans had settled in Hungary. This German influence led to Luther's writings being circulated. By 1600 it is believed that 60% of the population was Protestant.

Queen Mary, a very influential member of the Royal Family, was won over to the Reformation. She used her influence to protect Protestant preachers, especially John Henkel. From 1523 Reformed Truth had been taught at the Academy of Ofen in Budapest. In Transylvania (then part of Hungary) the Reformers were zealous in catechizing the people. This led to the populace mocking and ridiculing the superstitious beliefs of the Roman priests.

Reformation Complete

In Hungary there was no sudden fall of the Roman Catholic Church, but rather a gradual weakening of its support. The great progress of the Reformation came from three sources-the evident superior teaching of the Reformation so clearly seen in the Szantai-Gregory debate; the publishing of the Hungarian New Testament in 1541; and the reluctance of the claimants to the Kingdom to offend the Protestant nobility by persecution.

Young men studied theology in Wittenburg and Geneva. On their return they took up evangelical ministries. On John Zapolya's death, his infant son was proclaimed his successor. His mother invited Soliman to become the child's protector. The army of Soliman entering the Kingdom led to many fleeing before it, including many Reformed preachers. When things settled down these returned, the Turks allowing them to preach unhindered. By 1554 Transylvania was almost entirely Protestant. The last priest left the city of Huns as the place was without a single Roman Catholic. Count Petrovich undertook, as Regent to the infant King, a political reformation. Metal idols were melted down, monasteries turned into schools and the Church lost all political patronage.

Troubles Within

Unfortunately a difference arose within the Church that would lead to a split. The trouble arose over the Lord's Table. Ministers who studied in Wittenburg followed Luther's teaching while others followed Calvin's teaching. In 1545 and 1546 two confessions were published, one from each camp. At this time separation was not practiced by either side. The publishing of these Confessions, however, did lead to the Hungarian church organizing itself and not relying on German help. It also completely broke off ecclesiastical contact with local Roman Catholic Bishops.

Romanists tried to bribe the Turks to kill Protestants. However, as Protestant meeting houses had no idols, which the Turks abhorred, they refused. The Pashas ordered that no hindrance should be put in the way of those who preached the faith of the "Great Mufti of Wittenberg"! A change of Regent could have caused the Reformers many problems. However, the enemy of the Reformation, Losonezy, was killed in battle against the Turks.

The differences between the two Protestant groupings remained even during the fierce persecutions which were to follow. Publications and counter-publication from both sides vied with one another. Pronouncements from both sides precluded any coming together.

(to be continued)

OKTÓBER HAVI ESEMÉNYEK

Október 5: az istentisztelet utáni ebédet készítette és adományozta Fejér Anna. Segített Vörös Ilona

Október 12: az istentisztelet utáni ebédet készítette és adományozta Fövenyessy Katalin és Megyesi Gizella.

Október 13 – 23 között Magyar-Köpe Gábor lelkész, családjában bekövetkezett haláleset miatt, Magyarországra távozott.

Október 18: Szécsi László és Tóth Mária fogadott Isten és gyülekezet előtt örök hűséget egymásnak. Az esküvő utáni ünnepi vacsorához a levest Torma Veronika, a töltött káposztát Vörös Ilona, Fövenyessy Katalin, Megyesi Gizella, a sült csirkét Megyesi Gizella, a rántott húst pedig Vörös Ilona és Fövenyessy Katalin készítette. A körítéseket Vörös Ilona, Fövenyessy Katalin, Megyesi Gizella, Torma Veronika, a salátát pedig Magyar Ilona készítette. A süteményt Vörös Ilona és Megyesi Gizella sütötte. Az ebédlő feldíszítését Magyar Ilona és András végezte el. A gyülekezet nevében szívből köszönjük asszonytestvéreink faradozását és áldozatos munkáját!

Október 19: a lelkész távollétében az istentisztelet megtartotta Nt. Kócs-Mayer Júlia lelkész. Az istentisztelet utáni ebédet készítette és adományozta Bácsa Katalin és Horváthy Andrea. A süteményt Vörös Ilona sütötte.

Október 25: az 1956-os magyar forradalom emlékére megrendezett Szabadság Serleg Ünnepe az ünnepi szónoklatot Bokor Balázs nagykövet, a Magyar Köztársaság Los Angeles-i főkonzulja tartotta. A főkonzul úr beszéde után verset mondott Tóth Eszter, Tóth Csilla és Kócs-Mayer Júlia. Vasicsek Kinga ragyogó furulyajátéka, valamint Tóth Gergelynek és Gilbert Szilviának a forradalomról szóló érdekes előadása emelte az ünnep hangulatát. Az ünnepeket keretbe foglalta Németh Maurusz atya, valamint Magyar-Köpe Gábor lelkész imádsága.

Az ünnepség után sor került a serlegvacsorára. Az előételt készítette és adományozta Fejér Anna, Vörös Ilona, Fövenyessy Katalin és Magyar Ilona. A húst készítette és adományozta Kozák Piroska, segített leánya Gábris-Kozák Ágnes. A körítést készítették és adományozták Fövenyessy Katalin és Magyar Ilona, a süteményt sütötte Gábris-Kozák Ágnes. Felszolgáltak: Fejér Anna, Rácz Erzsébet, Besze Ferenc. A pénztárt kezelte Bordás Piroska, az italokat felszolgált Rácz János. A terem díszítését Magyar Ilona végezte el.

A Presbitérium szívből köszöni úgy az előadóknak, mint a segítőknek az áldozatos és jól elvégzett munkát!

Október 26: az istentisztelet utáni ebédet készítette és adományozta Fövenyessy Katalin. Segítettek: Megyesi Gizella, Vörös Ilona és Fejér Anna.

OKTÓBER HAVI ADAKOZÓK NÉVSORA

Laszlo & Edith Dittert, Elvira M. Orly, Ted & Jacqueline Korosy, Etelka Gabriel, Agnes Kozak Gabris.

OKTÓBER HAVI RENDKÍVÜLI ADOMÁNYOK

Kozak Priscilla, Kozák Imre gyógyulásáért.....\$ 100.00

Csaba Birta, templom karbantartására.....\$ 20.00
Leslie T. Andre, reformáció emlékére.....\$ 50.00
Joseph & Blanka Hajnal, 1956 emlékére.....\$ 25.00
John & Elizabeth Racz, templom karbantartására.....\$ 25.00

*A Presbitérium nagy szeretettel köszön minden adományt és segítséget.
Az Úr Isten gazdag áldása legyen adakozó testvéreinkkel!*

A Presbitérium szeretettel kéri egyháztagjainkat, hogy ne feledkezzenek meg az évi egyházfenntartói járulék befizetéséről, ezzel is támogatva kicsiny gyülekezetünk fennmaradását.

HIRDETÉSEK

- Hirdetjük minden érdeklődő számára, hogy 2008. november 30-án, advent első vasárnapja alkalmából, az istentisztelet keretében kiszolgáltatjuk az úri szent vacsorát.

Hirdetjük azon testvéreink számára, akik valamilyen oknál fogva nem tudnak eljönni a templomba, de részesülni szeretnének az úrvacsora szentségében, jelezzék ezt vagy a lelkipásztornak vagy valamely presbiternek, és a lelkész háznál is kiszolgálja a szent jegyeket.

- A Nőegylet vezetősége szeretettel kéri asszonytestvéreinket, hogy eladásra szánt házisütemények készítésével segítsék a 2008. november 16-án megrendezésre kerülő Karácsonyi Vásár és Bazar sikeres lefolyását.

GYÁSZJELENTÉS

Szomorú szívvel tudatjuk, hogy **Kozák Imre**, életének 85-ik életévében, 2008. november 3-án csendesesen megtért Teremtő Urához.

Kozák Imre emlékére tartott gyászszertartásra **2008. november 15-én, szombat délelőtt 11:00** órai kezdettel kerül sor a Redwood City-i Magyar Református Templomban.

Imádkozzunk, hogy az Úr adjon csendes nyugodalmat elhunyt testvérünknek, a gyászoló családnak meg erőt veszteségük elviseléséhez és a feltámadásba vetett erős hitet.